פרק כב
עם האדמו"ר מסאטמר

הידידות רבת השנים

ידידות אמיתית רבת שנים שררה בין חצר בעלזא לחצר סיגעט עם הרבה הערכה הדדית. זאת ועוד, האדמו"ר מסאטמר זצ"ל, הצהיר לא פעם ולא פעמיים כי הוא חסיד של מרן זצ"ל, והיה שולח תמיד "קויטלעך" ו"הזכרות" למרן זצ"ל. בעת ביקורו בארץ בשנת תשי"ב, התאכסן במלון "צפניה" וכשמרן זצ"ל החזיר לו ביקור השתתפו כל תלמידי הישיבה בביקור זה. כשמרן זצ"ל התכונן לחזור לביתו, עכבה אותו הרבנית מסאטמר, והזכירה את עצמה להפקד בזש"ק. הרבנית אמרה למרן זצ"ל, "הרבי הבטיח לי בפעסט שאפקד בזש"ק". ענה לה מרן זצ"ל, "אני לא הבטחתי, בבעלזא אין מבטיחים! ברכתי אתכם וגם עכשיו אני מברך אתכם, השי"ת יעזור שתפקדו בזש"ק".

אבל למרות הידידות האיתנה, לא נמנע מלצאת חוצץ ולחלוק על הוראתו של מרן זצ"ל, שהורה ברורות שחוב קדוש הוא להשתתף בבחירות, אבל הוא לא הסתפק בהוראה זו אלא אמר בדרשתו, "עברתי על כל התורה כולה ולא מצאתי עבירה יותר חמורה מהשתתפות בבחירות, וזו אפילו עבירה יותר חמורה משלוש העבירות שעליהם פסקו חז"ל 'יהרג ועל יעבור'".

בשנת תשט"ו בא האדמו"ר מסאטמר לארץ במיוחד כדי לבטל את הוראתו של מרן זצ"ל. הוא אמר לאנשי שלומו, "תראו כי כשאני אפגש עם הרה"ק מבעלזא, הוא יודה לשיטתי". דברים אלה אמר בחג השבועות תשט"ו, ונימוקו עמו, "הרבי מבעלזא כל כולו נמצא בעולמות העליונים והוא אינו יודע כלל מה שנעשה בעולם שפל זה, הוא מסובב עם רשעים ונואפים, והם אומרים מה שאומרים בשם הרבי מבעלזא, וסימן יהיה לכם, כי כאשר אני אפגש איתו, ואסביר לו את הנעשה בעולם שפל זה, מיד יסכים לשיטתי". אלו הדברים פחות או יותר שנאמרו בחג השבועות, (מיד לאחר חג השבועות, קבלתי מכתב מארה"ב מיהודי חשוב מאנ"ש שהיה נוכח בשעת מעשה ובו סופרו לי הדברים). לא התעצלתי, נכנסתי לקודש פנימה והקראתי לפני מרן זצ"ל את

תוכן הדברים, כך שבעת ביקורו של האדמו"ר מסאטמר אצל מרן זצ"ל, מרן כבר ידע מה הוא מתכונן לומר.

ביקורו של האדמו"ר מסאטמר

מיד כשהגיע האדמו"ר מסאטמר לארץ, הוא ביקר אצל מרן זצ"ל, וניכר עליו שהיה מאד מתוח. הוא ביקש ממרן זצ"ל להשאר לבד עם מרן זצ"ל בלי נוכחות הגבאים. מרן זצ"ל אמר לו שאצלנו זה לא מקובל, הגבאי שלי והגבאי שלכם ישארו וכל הציבור יעזבו את החדר.

מכאן ואילך אעתיק את תמליל השיחה מה שהיה בחדרו של מרן זצ"ל, כפי שכתבתיו בשעתו מפי הגבאי הרה"ח ר' שלום פויגל ז"ל, ושלחתיו במכתב לארה"ב, בכדי להבהיר את התרחשויות הענינים על פי דיוקם, מאותו רגע שציוה מרן זצ"ל לכל הנוכחים לעזוב את החדר.

כ"ק האדמו"ר מסאטמר זצ"ל: המדובר אודות הבחירות, ומצינו בגמרא ששלש שבועות השביע הקב"ה את ישראל ואחד מהם שלא יעלו בחומה, שאסור לכבוש את ארץ ישראל בכח, וכאשר נוטלים חלק בבחירות, מודים בזה בציוניזם, ולפיכך גם לא ניתן להועיל בחיזוק היהדות, והרי זה חילול כבוד שמים, ולהערליכע יודען אסור לעזור לציונים בשום דבר.

מרן זצ"ל ענה לו: ומה יהיה באם לא ילכו לבחירות, הרי יתחזק יותר כוחם.

כ"ק האדמו"ר מסאטמר זצ"ל: ליהודים החרדים הנמצאים בכנסת אין שום כח להועיל, וגזירת גיוס בנות ומיטן טאנץ קלוב (מועדון שהוקם ע"י ההסתדרות ליד שכונת מאה שערים) רק אנחנו באמריקה על ידי דעמאנסטראציעס (הפגנות) בטלנו את זה. איטשע מאיר לעוין מכור לציונים ולמזרחיסטים בגלל שרוצה להיות שר, ויש לו הסכם עם בן גוריון, שאף אחד לא יכריח את השני, הוא לא יכריח אותם לשמור את התורה, וגם בן גוריון לא יכריח אף אחד לעבור על מצות התורה. עם מי שאני מתווכח אני מוכיח לו על פי הלכה, שאסור ללכת לבחירות, האט זיך דען איטשע מאיר באראטען (התייעץ) אין דיא שטוב אויף די אלע זאכען?

הלא בעלזא מאז ומתמיד היתה חומה נשגבה אשר בצילו נחיה בגוים והיכן הוא עכשיו הכבוד שמים, צריכים לצאת נגדם במלחמה חזקה, אבל ח"ו לא לעזור להם, גם בגזירות גיוס בנות עשה איטשע מאיר לעוין הסכם עם בן גוריון שרק הבנות החרדיות לא יצטרכו ללכת (לצבא), מי התיר לו זאת?

מרן זצ"ל: מה רוצים הינכם מאיטשע מאיר'ן, הלא באמת בגלל ענין שירות הלאומי יצא מהממשלה בגלל שלא הצליח צי עס אויספירען.

כ"ק האדמו"ר מסאטמר זצ"ל: הלא גם אז הוא הלך ביחד עם המזרחי, אמנם המזרחי השאיר אותו לבד בחוץ מהממשלה, עכשיו מעבירים על הדת את ילדי ישראל במדינה הזאת, ובכלל מדוע עזב מרן שליט"א את דרכי אבותיו הקדושים ושינה מהבעלז'ער שיטה?

כאן פקעה סבלנותו של הגבאי ר' שלום פויגל ז"ל כשראה שהאדמו"ר מסאטמר מתקיף את מרן זצ"ל בצורה מאד לא עדינה בלשון המעטה, וגם לא נותן הזדמנות למרן להשיב על שאלותיו. ובכן פתח את דבריו.

סאטמערער רבי! במה אשם יצחק מאיר שמעבירים על הדת ילדי ישראל? האם בזה שהולכים לבחירות מודים בכך לציונים, כשהלכו בפולין לבחירות, האם זה היה נחשב שאנו מודים לגוים? איני רוצה להתווכח עם האדמו"ר מסאטמר ומה שאני הולך לומר זה לא בגלל שאני מבין כך או שאני חושב כך, אבי ע"ה היה תמיד א שטארקער קעמפער (לוחם גדול), ואני גדלתי והתחנכתי בבעלזא, וגם הייתי בין היושבים, רק זה היום השיטה של מרן שליט"א שכבר נמצא מזה שנים בארץ ישראל וכך הוא שיאריך ימים ושנים מבין, שכן צריכים לילך לבחירות.

כ"ק האדמו"ר מסאטמר זצ"ל: אתה מדבר כמו בעל הבית, ואני מברר להלכה שאסור ללכת לבחירות.

ר' שלום פויגל: איני רוצה להתווכח עם האדמו"ר מסאטמר בלימוד, ואיני יודע ללמוד, אולם כל גדולי ישראל פוסקים הלכה למעשה שצריכים ללכת לבחירות.

כ"ק האדמו"ר מסאטמר זצ"ל: היום אין בנמצא גדולים בארץ ישראל, מלבד הרב מבריסק שהוא בשב ואל תעשה, והרב מטשעבין.

ר' שלום פויגל: דער רבי שליט"א, אכן מקבל את שיטתו של הרב מטשעבין שהוא גדול בתורה ויראה והוא אומר ומצווה ללכת אל הבחירות.

מרן זצ"ל: יא יא, דער טעשבינר רב איז א גדול בתורה און האט גארנישט קיין שום פניה ביי דער זאך (כן כן הרב מטשעבין, הינו גדול בתורה ואין לו שום פניה אישית בנידון).

כ"ק האדמו"ר מסאטמר זצ"ל: הבית דין שלי אסרו ללכת אל הבחירות ואסור ללכת לבחירות, צריך לשמוע בקול הבית דין שלי מירושלים.

ר' שלום פויגל: הבית דין שלכם פוסקים כפי שמכתיבים להם, ואין להם דעה עצמית. אני לא התערבתי בכל הענין הזה וח"ו שלא השפעתי על רבנו שליט"א האם כן או לא לחתום על הקול קורא שזהו מצוה לקחת חלק בבחירות.

מרן זצ"ל: חלילה חלילה, ער האט זיך נישט געמישט (הוא לא התערב).

כ"ק האדמו"ר מסאטמר זצ"ל: דיינים של ארץ ישראל אין להם את הצדק על פי הלכה לפסוק בשאלה זו, הלא הוא משנה מפורשת 'אין דנים בדייני העיר'.

ר' שלום פויגל: ר' אהרן קוטלר הינו גם גדול בתורה והוא גם דר באמריקה, והינו בא לכאן בכדי לעזור לבחירות.

כ"ק האדמו"ר מסאטמר זצ"ל: אני אלך במיוחד אל הרב מטשעבין ואוכיח לו שאינו צודק בפסק ההלכה שלו (אולם לבסוף לא הצליח לדבר בזה עם הרב מטשעבין). אני אומר לכם (בפניה למרן זצ"ל) אתם עוד תצטערו על כך, ועוד תודו כולכם לשיטה שלי.

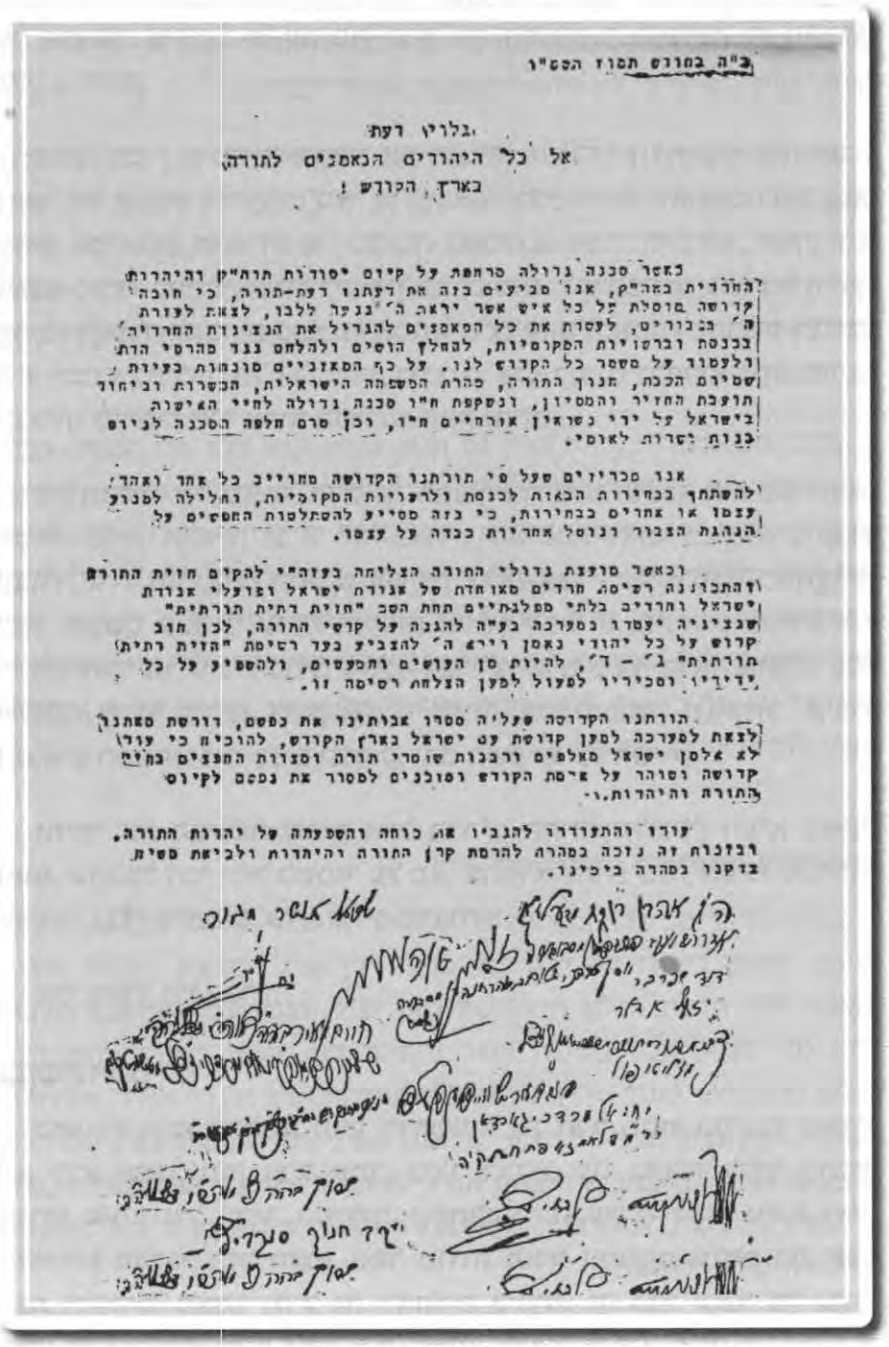
ובכך הסתיים הדו שיח עם מרן זצ"ל.

כאן נעמד מרן זצ"ל ובירך את האדמו"ר מסאטמר שיוכל לפעול למען היהדות באמריקה, והאדמו"ר מסאטמר יצא בלווית הגבאי ר' שלום פויגל.

הדרשה והשלכותיה

כפי שנוכחנו מזה כי הויכוח האמיתי היה עם ר' שלום פויגל ז"ל, האדמו"ר מסאטמר נפרד ממרן זצ"ל ממורמר וכעוס עד שאפילו לא אמר כמה משפטים של נימוס, כמו למשל, לשאול לשלומו של מרן זצ"ל. הציבור חשב שלאחר ששמע במו אוזניו ונוכח לדעת שמרן זצ"ל מחייב הליכה לבחירות, ולא 'הרשעים והנואפים' אומרים זאת בשמו של מרן, הוא יחדל מהמערכה, אבל לא כך היה הדבר. הביקור התקיים אור ליום שישי, ולמחרת, בבוקרו של יום שישי, התפרסם כרוז מהבית דין של "העדה", שכל אחד ההולך להשתתף בבחירות הריהו כאילו עובד עבודה זרה, ובשולי הכרוז חתם האדמו"ר מסאטמר בחתימת ידו, "ועכשיו נתברר לי יותר ויותר לאיסור והשי"ת יצילנו משגיאות, לסדר עם לבדד ישכון".

בכרוז הוזמן הציבור לבוא בש"ק לדרשה שישא האדמו"ר מסאטמר, בביהמ"ד בבתי אונגרין בירושלים. רבים וכן טובים מאנ"ש הלכו לשמוע

ב"ה בחודש תמוז התש"ו

בלוין דעת

אל כל היהודים הנאמנים לתורה
בארץ הקודש !

כאשר סכנה גדולה מרחפת על קיום יסודות תורה"ן והיהדות ההדדית באה"ק, אנו מביעים בזה את דעתנו דעת-תורה, כי חובה קדושה מוטלת על כל איש אשר יראה ה' נגעה ללבו, לצאת לעזרת ה' בגבורים, לעשות את כל המאמצים להגריל את הבחינות החדרית בכנסת וברשויות המקומות, להחלץ הושיע ולהלחם נגד מהרסי הדת ולעמוד על משמר כל הקדוש לנו. על כף המאזניים מונחות בעיות שמירת הכתר, חנוך התורה, פהרת המשפחה הישראלית, הכשרות וביחוד תופעת החזיר והמסיון, ונשקפת חי"ו סכנה גדולה לחיי האישות בישראל על ידי נשואין אזרחיים חי"ו, וכן סרם תלפה הסכנה לגידול בנות נכרות לאומי.

אנו מכריזים שעל פי תורתנו הקדושה מחוייב כל אחד ואחד להשתתף בבחירות הבאות לכנסת ולרשויות המקומיות, ואפילו למנוע עצמו או אחרים מבחירות, כי בזה מסייע להשתלטות המסיתים על הנהגת הצבור ונוטל אחריות כבדה על עצמו.

וכאשר מוטלת גדולי התורה הצליחה בעזה"י להקים חזית התורה והתכוננה רשימה מרוכזת של אגודת ישראל ועולי אגודת ישראל והחדים בלתי מפלגתיים תחת השם "חזית דתית תורתית" שבגינה יעמדו במערכה בע"ה להגנה על קדשי התורה, לכן חוב קדוש על כל יהודי נאמן ויראת ה' להצביע בעד רשימת "חזית דתית תורתית" ב' – ד', להיות סן הקשים והמעשים, ולהשפיע על כל יודעיו וסכיריו לפעול למען הצלחת רשימה זו.

תורתנו הקדושה שליה מסרו אבותינו את נפשם, דורשת מאתנו לצאת למערכה למען קדושת עם ישראל בארץ הקודש, להוכיח כי עודנו לא אלמן ישראל מאלפים ורבבות שומרי תורה ומצוות המוכנים בחיי קדושה וטוהר על אדמת הקודש ומוכנים למסור את נפשם לקיום התורה והיהדות.

עוד והתעוררו להגביר את כוחה והשפעתה של יהדות התורה, ובזכות זה נזכה במהרה להרמת קרן התורה והיהדות ולביאת משיח צדקנו במהרה בימינו.

קול קורא לבחירות תשט"ו בחתימת מרן זצ"ל

את הדרשה מתוך סקרנות, הם רצו לשמוע מה יאמר האדמו"ר מסאטמר על הפגישה שהיתה לו עם מרן זצ"ל. אך התברר כי הפגישה לא הוזכרה כלל בדרשה.

בתוך דבריו ציטט האדמו"ר את הגמרא בסנהדרין דף ק"א ע"ב, שבה נאמר על מעשה דירבעם "מאי ויועץ, אמר רבי יהודה שהושיב רשע אצל צדיק אמר להו חתמיתו על כל מה דעבידנא, אמרו ליה הין. אמר להו, מלכא בעינא למיהוי, אמרו ליה הין. כל דאמינא לכו עבידתו, אמרו ליה הין, אפילו למפלח לעבודת כוכבים, אמר ליה צדיק ח"ו, אמר ליה רשע לצדיק, ס"ד דגברא כירבעם פלח לעבודת כוכבים, אלא למינסינהו הוא דקא בעי אי קבליתו למימרי ואף אחיה השילוני טעה וחתם".

על הבסיס של מאמר חז"ל זה הסביר בדרשתו, שכבר היה לעולמים, אפילו צדיק וקדוש, נביא לה' כאחיה השילוני, חתם בטעות שיעבדו עבודה זרה, והתכסיס הוא, שמושיבין צדיק אצל רשע ובפרט כשהצדיק הוא מופשט מענייני עוה"ז ובקלות אפשר לפתותו. התוה"ק אומרת לנו כי השוחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים כיצד קראה התורה למי שלוקח שוחד שהינו צדיק ולוקח שוחד, אלא הכוונה שהשוחד קיבלו הגבאים המסתובבים סביב הצדיק, והם השפיעו על הצדיק.

וסיפר את המעשה שהיה אצל הרה"ק החוזה מלובלין זיע"א שאמר פעם, שהבעל דבר יכול לשמור על מאן דהוא ארבעים שנה, אפילו מהרהור עבירה, בכדי שיתפוס אותו אח"כ במצודתו.

אלו בערך היו דבריו.

בקשת המחילה

כשנודע תוכן הדרשה למרן זצ"ל ממש הזדעזע ואבריו דא לדא נקשן. מרן זצ"ל אמר, כיצד הרהיב עוז בנפשו לדבר ברבים אודות הענין של אחיה השילוני, כשתלמידי הבעש"ט למדו גמרא זאת, הזדעזעו מלדבר בזה הענין אשר סודות תורה עמוקים גנוזים בה, אבל לבא ולהקיש מאמר חז"ל זה לאנשים בימינו, זה כבר עובר כל גבול. ומרן זצ"ל הוסיף ברוב צער, "מי ששמע דרשה זו ולא מחה על הדברים וברצונו עוד לבא אלי, צריך לבא ולפייסני". עד כדי כך חרה למרן זצ"ל על הדברים שהשמיע, שהגיב על כך באופן חריף מאד, שאף פעם לא שמעוהו מתבטא כך.

כשנתפרסמו דברי מרן זצ"ל, עמדו בכל ערב מאות אנשים בתור, ועברו על פני מרן זצ"ל לבקש ממנו מחילה וביניהם היו הרבה מאנ"ש. אני ב"ה לא הייתי צריך לפייס כי לא הלכתי לשמוע את הדרשה.

התנהגות זו של הרבי מסאטמר והתבטאויותיו נגד מרן זצ"ל עוררו זעם רב בקרב הציבור החרדי בכלל, ובקרב אנ"ש בפרט. היתכן? בדורנו אנו, שמרן זצ"ל, אשר הוכר בקרב כל חוגי היהדות החרדית כסמכות על ושכל דבריו דברי קבלה, צדיק שהוא כל כולו אש להבה שלהבת י-ה, מופשט מכל עניני עוה"ז והוא כל כולו בלתי לה' לבדו, יבא מאן דהוא ולחלוק עליו בצורה בוטה כל כך.

הרבי מסאטמר, כנראה הבין גם הוא, שכאן הוא עבר את הגבול, בכ"ז רצה לתרץ את עצמו באופן כלשהו לפני מרן זצ"ל. ושלח שליחים שונים, גם איש אמונו הרב אלימלך אשכנזי, שנמנה גם על חסידי בעלזא, כשבא אל מרן זצ"ל בליווי אביו הרב סענדער אשכנזי. ניסה לתרץ ולסנגר על הרבי מסאטמר ואמר למרן זצ"ל, שהוא כלל לא התכוון למרן זצ"ל, ועל זה ענה מרן "וועמען דען האט ער יא געמיינט?" וענו שהתכוון לר' איטְשע מאיר לוין. על זה ענה לו מרן, "לא ידעתי שהרבי מסאטמר משווה את ר' איטשע מאיר לנביא אחיה השילוני".

התפרצות החסידים לחדרו של מרן

בתוך הדברים, שכח כנראה ר' אלימלך אשכנזי שהוא נמצא בקודש פנימה, ותוכן דיבורו לא היה לפי כבוד מרן זצ"ל. בשעת ביקורו עמדו הציבור ליד הדלת וחלון חדרו של מרן זצ"ל, ובשמעם איך הוא מדבר לפני מרן זצ"ל, עשו מעשה אשר מעולם לא נעשה כמוהו, והתפרצו באופן ספונטאני לתוך חדרו של מרן, והתחילו לחרף ולגדף את ר' אלימלך אשכנזי. מרן זצ"ל אמר כל הזמן "שלאגט עם נישט, שלאגט עם נִישט" (לא להרביץ, לא להרביץ). החסידים הוציאו את ר' אלימלך אשכנזי ואביו מחדרו של מרן זצ"ל בצעקות, ומרן זצ"ל שלח את הגבאי ר' שלום פויגל ז"ל ללוותם ולהשגיח שלא יכו אותם.

הדרשה בבני ברק

בכל פעם כשהרבי מסאטמר בא לבקר אצל מרן זצ"ל, מרן היה מחזיר לו ביקור. כעת מרן זצ"ל התמהמה, והתלבט האם להחזיר לו ביקור או

לא. הדבר חרה מאד לרבי מסאטמר, הוא עשה כל מיני השתדלויות, ושלח שליחים שונים למרן זצ"ל לבקשו להחזיר לו ביקור. אך כלל לא עלה בדעתו שעליו לפייס את מרן זצ"ל, והוא באחד ומי ישיבנו, כי מרן זצ"ל בודאי רוצה להחזיר לו ביקור, אך הסובבים את מרן זצ"ל לא מניחים לו לעשות כן. בינתיים התעכב הדבר עד לשבת השניה, בו שהה האדמו"ר מסאטמר בבני ברק. בנסיעתו של האדמו"ר מירושלים שככה קצת האוירה הבוערת שם, והציבור סבר שבבני ברק לא ידבר האדמו"ר מסאטמר נגד מרן זצ"ל, אך מהר מאוד התבררה הטעות המרה. ואז בדרשתו בבני ברק אמר:

מי שילך לבחירות הרי הוא עובר על שלש העבירות החמורות עבודה זרה, שפיכות דמים, וגילוי עריות, 'איך האב אדורכגווארפען די גאנצע תורה' - עברתי על כל התורה כולה, ולא מצאתי עבירה יותר גדולה מללכת אל הבחירות. אני אחזיק בשיטתי אפילו באם זה יעלה לי במחיר חיי, וכל אלה המורים ללכת אל הבחירות שיזכרו שהם מצווים לעבור על עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים. אנו רואים אצל ירמיה הנביא שעמד לבד ואמר מוסר לעם ישראל במסירות נפש, והיכן היו כל הצדיקים והגאונים שבדורו? אלא כל האחרים, אחד מהם לקח שוחד, לאחד היו אינטרסים, ואחרים לא רצו להתערב, ולכן נשאר ירמיה לבדו.

ערב אחד, יומיים לפני נסיעתו חזרה לארה"ב, בא נכדו של הרה"ג רבי זאב מינצברג זצ"ל למרן זצ"ל, בבקשה לקבל את סבו הרב מינצברג ואת הרבי מסלונים זצ"ל, שרוצים לבוא לביקור אצל מרן. הוא לא פנה אל הגבאי ר' שלום פויגל, כי הלא גם הוא נמנה על ה"רשעים", אלא פנה ישירות למרן זצ"ל. הוא ניצל את העובדה שאחרי תפילת מעריב היו אנשים פונים אל מרן זצ"ל, מי בהזכרה ומי לקבל שלום. גם הנכד הזה עמד בשורה, כשהגיע למרן זצ"ל אמר שהסבא שלו עם הרבי מסלונים רוצים לבא לבקר אצל מרן זצ"ל.

מרן זצ"ל הפנה אותו להגבאי ר' שלום ואמר לו: "תפנה לגבאי והוא כבר יסדיר אתך את זמן הביקור". הרב מינצברג זצ"ל היה מגדולי הפוסקים וצדיק תמים, ומרן זצ"ל מאוד כיבד והעריך אותו ואת הרבי מסלונים זצ"ל. כשבאו שני האישים החשובים האלו למרן זצ"ל, בקשו ממנו שיחזיר ביקור להרבי מסאטמר. מרן זצ"ל אמר להם: "הוא בכלל לא בא אלי כביקור, הוא בא אלי לריב עמי" ומרן זצ"ל המשיך: "כבר פעמים רבות אמרתי לו שאני סובל יסורים גדולים" בלשון קדשו: "איך האב מיך אסאך מאהל פאזוואליעט פאר איהם אז איך בין אגרויסער בעל יסורים", והוא לא שאל

אותי לשלומי ולא התעניין במצב בריאותי, תגידו לי אתם, רבי וועלוול והרבי מסלונים, כשאתם הולכים לבקר מי שהוא, האם אתם לא שואלים בשלומו ולא מתעניינים במצב בריאותו? הוא לא שאלני ולא התעניין במצב בריאותי, ממילא זה לא היה ביקור, אז איני חייב להחזיר לו ביקור".

דברים אלו הם שמעו מפי קדשו של מרן זצ"ל, לא מה"רשעים" הסובבים אותו. אבל הרבי מסאטמר, גם אחרי שנאמרו לו הדברים לא חזר בו והחזיק בעקשנותו.

היום אנו רואים עד כמה צדק מרן זצ"ל בראייתו הרחוקה, שהציבור החרדי חייב להיות מיוצג במוסדות השלטון, כדי שנוכל לשרוד כאן בארצנו הק', ולהוציא יקר מזולל.